

Nimajo moralne pravice, da protestirajo

Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem sta sklicala za petek, 26. oktobra v Celovcu, širši zbor svojih vidnejših članov, na katerem bo glavni predmet razprave zahteva koroških nemškogovorečih nacionalistov, naj se zruši sedanji dvojezični sistem na Koroškem in naj se slovenski šolski otroci ločijo od nemškogovorečih. Obe osrednji slovenski organizaciji na Koroškem smatra izvedbo takšnega predloga za getizacijo slovenske manjšine ter za nov, nevaren člen na verigi dejanj, uperjenih zoper obstoj manjšine same. Na že omenjenem širšem zboru v Celovcu bo prav gotovo prišla do izraza zahteva, naj se predlog o ločitvi šolskih otrok zavrne in naj avstrijska država spoštuje prevzete mednarodne obveze in naj izvede člen 7 avstrijske državne pogodbe.

Vprašanje je postalo tembolj aktualno, ker je predlog koroškega Heimatdiensta povsem osvojila FPÖ, to je avstrijska svobodnjaška stranka, ki je na zadnjih deželnozborskih volitvah dosegla uspeh, saj je dobila en mandat več v novem deželnem zboru. Pričakovati je treba, da bo ta stranka zaradi afirmacije na volitvah še okrepiła svojo politično akcijo proti slovenski manjšini.

O zadnjih dogodkih v zvezi s slovensko manjšino v Avstriji je razpravljala odbor za mednarodne odnose v skupščini Socialistične republike Slovenije in poudarila, da bi bila vsaka sprememba dvojezičnega šolskega sistema v nasprotju s črko in duhom 7. člena avstrijske državne pogodbe, s katerim je Avstrija prevzela natančne obveze mednarodne narave.

Spričo takšnega stanja na Koroškem ne vemo, s kakšno moralno pravico se del avstrijskega tiska in tudi nekateri avstrijski politični krogi pritožujejo nad Italijo, ki še ni izpolnila vseh obvez iz »južnotirolskega paketa«, kar pomeni, da še ni sprejela vseh predvidenih in dogovorjenih zaščitnih norm v korist nemškogovorečega prebivalstva na Južnem Tirolskem. Res je, da je del italijanskega tiska zajela prava histerija zaradi obnašanja nekaterih udeležencev na nedavni manifestaciji v Innsbrucku, vendar bi moral pošten časnikar ali demokratičen politik vsaj utihniti (če že noče protestirati) glede na položaj, v katerem se nahajajo Slovenci v mejah avstrijske republike. Ali ni naravnost sramotno, da manjšinsko politiko na Koroškem dejansko določa zasebna organi-

dalje na 2. strani ■

Deželne volitve na Koroškem

SOCIALISTI OHRANILI SVOJO TRDNJAVO, A SKRAJNA DESNICA NAPREDOVALA

Na deželnozborskih volitvah na Koroškem, ki so bile v nedeljo, 30. septembra, je socialistična stranka (SPÖ) deželnega glavarja Wagnerja ohranila absolutno večino v deželnem zboru in potrdila vseh 20 od skupnih 36 mandatov, čeprav je po številu prejetih glasov nazadovala za 2,3 odstotka. Znatni uspeh pa je dosegla svobodnjaška stranka (FPÖ) z mladim voditeljem Haiderjem na čelu, ki je dobila en mandat več in bo odslej imela v deželnem zboru 5 poslancev. Svobodnjaki se vračajo na pozicije, ki so jih imeli pred dvema desetletjima. Enega poslanca manj bo imela Ljudska stranka (ÖVP), ki je prejela 3,6 odstotka manj glasov kot na deželnih volitvah leta 1979. V deželnem zboru bo imela 11 poslancev. Vse ostale liste, in sicer lista Komunistične partije Avstrije, dve »zeleni« listi ter lista KEL-ALK, to je Koroška enotna lista in Alternativna lista Koroške, niso dobile nobenega mandata.

Stanje v novem deželnem zboru se torej v bistvu ni spremenilo, le da se je svobodnjaški stranki posrečilo, bodisi zaradi svojih nacionalističnih stališč do vprašanja odnosov s slovensko narodno skupnostjo bodisi zaradi polemike, ki jo je Haider vodil, tudi iz generacijskih razlogov, do vladajočih struktur, povečati svoj vpliv in svojo moč, predvsem na račun ljudske, a delno tudi na račun socialistične stranke.

Koroška enotna lista (KEL) je v koaliciji z Alternativno listo Koroške (ALK) zbrala skupno 4.658 glasov, in sicer kakih 400 več kot na deželnih volitvah leta 1979, ko je nastopila sama. Tudi tokrat pa ni dobila nobenega mandata. Podro-

ben pregled volilnih izidov po občinah na dvojezičnem ozemlju bi omogočil raziskovalcu, da bi mogel natančno ugotoviti, ali so v primerjavi z letom 1979 nastale kake spremembe glede na to, da je KEL nastopila zdaj z Alternativno listo Koroške. Na prvi pogled se zdi, da je KEL tokrat rahlo nazadovala prav v dvojezičnih občinah, kar bi kazalo, da njeni volivci niso povsem razumeli sodelovanja in torej skupnega nastopa z Alternativci.

Lista Komunistične partije Avstrije je spet nazadovala tako po številu glasov kot v odstotkih. V vsej deželi je zbrala komaj 2.473 glasov, in sicer 662 glasov manj kot na zadnjih deželnih volitvah. Obe »zeleni« listi pa sta prejeli še manj glasov.

Deželne volitve na Koroškem so pokazale, da ima socialistična stranka še vedno krepko večino in da je občutno nazadovala ljudska stranka, s čimer se je prekinila težnja, ki je bila prišla do izraza na deželnih volitvah v drugih deželah Avstrije, kjer je Ljudska stranka bila dosegla precejšen uspeh. Na Koroškem pa je izšla z volitev kot zmagovalka svobodnjaška stranka, s čimer se je pokazala tudi koncentracija nemškogovorečih volivcev okrog te politične grupacije, ki jo vodi 34-letni politik Joerg Haider. Afirmacija te politične sile pa utegne še bolj otežkočati že tako težavni položaj slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Haider je namreč povsem osvojil stališče Heimatdiensta, kar se tiče zahteve po ločitvi slovenskih od nemškogovorečih šolskih otrok, izidi volitev pa so pokazali, da se mu je takšna nacionalistična kampanja obrestovala.

30-letnica sporazuma o Trstu

Dne 5. oktobra bo poteklo natančno 30 let, odkar so zastopniki Amerike, Velike Britanije, Italije in Jugoslavije podpisali v Londonu sporazum o Trstu. Po tej pogodbi, ki se ji uradno pravi »Spomenica o soglasju«, je uprava Trsta in takratne cone A Tržaškega ozemlja prešla od Angležev in Amerikancev na Italijo.

Naš list je tedaj seveda z velikim poudarkom pisal o tem zgodovinskem dogodku, pri čemer je zlasti opozarjal na dej-

stvo, da vsebuje mednarodna pogodba tudi prilogo, ki predvideva natančno zaščito slovenske manjšine v takratni coni A in italijanske manjšine v coni B. Takratni glavni urednik Engelbert Besednjak je v uvodniku med drugim napisal: »Sporazum je bil podpisan pred nekaj dnevi, a se že dvigajo zoper njega glasovi tudi v resnih in celo uradnih italijanskih krogih. Politični predstavnik rimske vlade pri Zavezniški

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 7. oktobra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Naočnik in Očalnik, mojstra med detektiv« (Leopold Suhodolčan - Marjan Kravos), RO; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditelj; 16.00 Šport; 17.30-19.00 Neposreden prenos košarkarske tekme iz športne palače v Modeni med CUS Modena in Jadranom; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 8. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Literarni listi; 12.00 Gledališki glasovi po stezah spominov; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 »Franc Zgonik« iz Branika, moški zbor »Hrast« iz Doberdoba in mešani zbor »Oton Župančič« iz Štandreža; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Naši prijatelji z repom«; 15.00 Iz šolskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Nagrajani zbori v folklorni skupini na letošnjem tekmovanju »Cesare Augusto Seghizzi« v Gorici; 18.00 V svetu znanosti; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 9. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Zapiske na robu; 12.00 Proti filmskemu ustvarjanju; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Športna tribuna; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Nagrajani zbori v folklorni skupini na letošnjem tekmovanju »Cesare Augusto Seghizzi« v Gorici; 17.55 Pier Paolo Pasolini: »Ubesedovanje«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 10. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 11.40 Glasbeni potpuri; 12.00 Liki iz naše preteklosti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Moški zbor »Andrej Paglavac« iz Podgore; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 En - dva - tri ... Otroci, zdaj ste na vrsti vi!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 11. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Zapiske na robu; 12.00 Sestanek ob 12h; 12.30 Glasbeni potpuri; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturna srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 12. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Prirčne pozdrave iz ...; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Komorni zbor RTV Ljubljana vodi Marko Munih; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 V svetu filma; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Posnetki z osrednje akademije Glasbene matice 18. junija letos v Kulturnem domu v Trstu; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 13. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas' b'le« - glasnik Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Na leteči preprogi«; 15.00 Glasbeni portret Urbana Kodra; 16.00 V svetu valčka; 17.00 Kratka poročila; 18.00 Roman v nadaljevanjih: France Bevk: »Kozorog«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

30-letnica sporazuma o Trstu

■ nadaljevanje s 1. strani

vojaški upravi, minister Fracassi ni zadovoljen z dvojezičnimi napisi v predmestjih in okolici Trsta. Zgodila se je najbrž pomota — je rekel — pri sestavljanju besedila pogodbe.

Predsednik tržaške odvetniške zbornice dr. Antonini je včeraj izjavil, da italijanski Trst ne more prenesti nekaterih določb sporazuma. Gre seveda za jezikovne pravice Slovencev. »Naša naloga je, da jih omilimo« je poudaril.

To je vojna napoved narodnostnemu statutu! Kako se bodo nacionalisti borili, nam je znano. Na Slovence bodo izvajali

pritisek, jim na vse načine grozili, da bi se sami ne hoteli posluževati pravic, ki jim jih daje zakon. Tak stalen pritisk doživljajo že danes starši naših šolskih otrok.

Kdo bi se čudil, da je naše ljudstvo polno nezaupanja? Prebridke so njegove izkušnje iz temne dobe fašizma in iz vojnih let, ko so nad njim vladali različni Bartoliji in Palutani. Naši ljudje so prepričani, da bodo laški nacionalisti naredili vse, da nas ukanijo za naše pravice.«

Vsi vemo, kakšna je bila usoda že omejenjane priloge, saj ni bila nikdar uveljavljena. Žal so bila predvidevanja pisca tega sestavka točna.

Natta za čimprejšnjo zakonsko zaščito slovenske manjšine

V soboto, 29. 9., se je zaključil obisk predsednika Zveze komunistov Jugoslavije Ali Šutrije v Rimu, kjer je bil nekaj dni gost italijanske komunistične partije. Tajnik italijanske komunistične partije Alessandro Natta in Ali Šutrija sta priredila tiskovno konferenco, na kateri sta poudarila zglede sodelovanje med italijanskimi in jugoslovanskimi komunisti, njihovo skupno zavzetost za mir, razorožitev in popuščanje napetosti.

Na vprašanje časnikarjev je Alessandro Natta obrazložil tudi stališče italijanske komunistične partije do vprašanja zaščite slovenske manjšine v Italiji. Poudaril je, da je za italijansko partijo to vprašanje častnega značaja. Pobude komunistov v parlamentu so naletele na dolg odpor, pred kratkim ko je vse kazalo, da se vprašanje bliža rešitvi, pa je vlada napovedala svoj zakonski osnutek. Natta je poudaril, da je v parlamentu že več osnutkov in da komunisti mislijo, da bi lahko ta problem rešili brez vladnega osnutka. Natta je dodal, da je vprašanje manjšin za Italijo zelo kočljivo tudi zato, ker je drugim manjšinam priznala znatne pravice, na Južnem Tirolskem celo take — je dejal — ki kršijo pravice ostalih državljanov.

Tajnik Natta je na koncu pozval vse demokratske sile, naj čimprej uredijo vprašanje zaščite slovenske manjšine.

—o—

40-LETNICA
PARTIZANSKE TISKARNE

Na Vojskem je bila v soboto, 29. 9., proslava 40-letnice partizanske tiskarne SLOVENIJA, kjer je bil do osvoboditve Trsta tiskan Partizanski dnevnik, predhodnik današnjega Primorskega dnevnika. Istočasno je to bila proslava občinskega praznika Idrije. V partizanski tiskarni Slovenija, ki jo dobro vzdržujejo, je govoril Jak Koprivc, prisotni pa so bili tudi nekdanji sodelavci Partizanskega dnevnika.

Nimajo moralne pravice...

■ nadaljevanje s 1. strani

zacija, kot je Heimatdienst? Ali ni naravnost vnebovpijoče, da si politični stranki, kot sta SPÖ in VPÖ, redno skušata kovati politični kapital na račun šibke manjšine? Ljudje, ki vodijo ali samo dopuščajo takšno stanje, zares nimajo najmanjše pravice, da dvigajo svoj glas zoper položaj na Južnem Tirolskem.

Odgovor Južnih Tirolcev

»Južnotirolska ljudska stranka se brez pridržkov distancira od vseh poskusov radikalne in novonacistične desnice, da bi manifestacija v Innsbrucku dobila lažen značaj. Od demokratične Italije pa bi mogli pričakovati, da se pravica narodov do samoodločbe ne bi kratkomalo označila za revanšizem in šovinizem.« Tako se glasi resolucija, ki jo je odobril odbor Južnotirolske ljudske stranke v zvezi z odmevi na manifestacijo v že omenjenem tirolskem glavnem mestu ob 175-letnici bojev Južnih Tirolcev proti Napoleonu.

»Mimohod v Innsbrucku — pravi resolucija — ni bil uperjen proti nikomur in je hotel le jasno opozoriti na duhovno in kulturno enotnost vsega Tirola (severnega, vzhodnega in južnega). Nekaj obrobni statistov in povsem osamljena dejanja maj-

hnih in politično nepomembnih skupin, ki so se udeležile mimohoda brez našega dovoljenja, nikakor ne morejo izmaličiti značaja in ciljev manifestacije, četudi so skušali izkoristiti mimohod v svoje politične namene. Te obrobne statiste je italijanski tisk prikazal kot glavne protagoniste na svečanosti, s čimer je nastala povsem izmaljena slika veličastne manifestacije. Samo na ta način si lahko razlagamo izjave pomembnih italijanskih političnih osebnosti, ki so govorile o pangermanski manifestaciji.«

Na koncu resolucija poudarja, da »bi majhna etnična manjšina, kakršno sestavljajo Južni Tirolci v italijanski državi in ki jo politična meja loči od matične Avstrije, zaslužila več čuta za razumevanje, kot ga je bila deležna do zdaj.«

Drugačna podoba slovenske zgodovine

V zadnjem času se vedno pogosteje dvigajo kritični glasovi nasproti dosedanemu tolmačenju in razlaganju slovenske zgodovine. Po zgodovinskih knjigah, šolskih učbenikih in raznih člankih se namreč še vedno prikazuje povsem enostranska in zato neresnična podoba kulture in jezika slovenskega naroda ter njegove zgodovine. Sodobna metodologija pa je že povsem ovrgla model, po katerem se je doslej slovenska zgodovina razlagala.

Gre za ideološki model, katerega so pod krinko znanstvenosti skovali nacionalizmi v prejšnjem stoletju. V prvi vrsti velikonemški nacionalizem, nič manj pa tudi panslovanstvo, ki naj bi pomenilo nekakšno rešitev pred prodorom nemštva. V resnici pa je bilo samo orodje ruskega imperializma.

V duhu ideologije teh nacionalizmov je bil narod Slovencev razglašen za neodrešljivo majhnega, z zastarelim kmečkim jezikom in nerodnimi manirami. Kot takšen naj bi pač ne imel nikake prihodnosti. Edina rešitev zanj naj bi bila utopitev v mogočno nemštvo, ali pa dozdevna odrešitev v prostrano slovanstvo. S tem pa bi bil dosežen cilj omenjenih nacionalizmov. To je prodor nemštva od Severnega morja do Jadrana pri Trstu, ali pa stvaritev novih držav pod rusko nadvlado. V cilje slednjega se prilega tudi namen zlitja slovenskega naroda v enotno jugoslovanstvo.

Razlaganje slovenske zgodovine v takšnem duhu je omogočalo uspešno kariero, bodisi v nemškem svetu, kakor nam kaže primer velike kariere, ki si jo je naredil koroški jezikoslovec in zgodovinar Primož Lessiak, ali pa ljubljanski zgodovinar Ljudomil Hauptmann. Pa še toliko drugih. Oba navedena sta razlagala kulturo, jezik in zgodovino Slovencev kot nekaj manjvrednega, nezgodovinskega, da ne rečemo naravnost sramotnega. Prvi za namene velenemštva, drugi za cilj enotnega jugoslovanstva.

Vprašamo se sedaj, ali je slovenska zgodovina res tako poniževalna, kakršno si pod vpli-

vom omenjenih piscev in današnjih razlag po šolskih knjigah predstavlja večina slovenske javnosti?

Iz šole se vsi spomnimo razlage o zgodnji slovenski državi Karantaniji. Toda ta država zatem ni prišla, kakor razlagajo, pod nemški jarem, pač pa je predstavljala zgodovinski temelj polesti Habsburžanov in s tem kasnejše Avstrije. Brez zgodovinske Karantanije bi se namreč na ozemlje vzhodnih Alp raztegnila Bavarska. To se nam kaže tudi iz ustoličevanja na Koroškem, ki ni bilo folklor, temveč veljavna podelitev izvršne oblasti nad deželo novemu vladarju.

Plemstvo na Slovenskem je čutilo svojo pripadnost deželi in je znalo ter tudi govorilo slovensko. Pa četudi govorica sama po sebi za vsa stoletja srednjega veka ni bila znamenje narodne pripadnosti, in to niti za samo ljudstvo. Poudarjanje neke jezikovne meje že za 10. stoletje je zato povsem nesmiselno.

Ravno plemstvo je bilo celo tako zavedno, da je po svojih gradovih nastavljal slovenske protestantske predikante. Poskrbelo in plačalo je prevod in tiskanje slovenske Biblije leta 1584, pa ne za slovensko kmečko ljudstvo, ki je bilo tedaj nepismeno, temveč za plemiški in meščanski sloj.

Z rodbinskimi zvezami je bilo slovensko plemstvo že od časov Karantanije povezano z Evropo, s frankovskim kraljestvom, kasnejšim Svetim rimskim cesarstvom. Vojvoda Arnulf Koroški, sin vzhodnofrankovskega kralja Karlmana ter matere Karantanke z imenom Luiswinda, je sprva nasledil očeta na prestolu. Leta 896 so mu karantanske in bavarske čete pomagale k izvolitvi za cesarja na državnem zboru. Naslednje leto je prišel na Koroško in med svojimi ljudmi slovesno praznoval Božič.

Tudi vojaška obrambna sposobnost Karantancev-Slovencev se napačno prikazuje. Karantanija se je znala ubraniti mogočnih Obrov, tedanje valesile, ki je strahovala Bizanc in ga tudi večkrat napadla. Kasneje se je znala ubraniti divjih na-

valov Madžarov. Slovenci so se hrabro postavili po robu tudi Turkom, jih večkrat porazili vse do usodnega leta 1593 pri Sisku, ko je kranjska vojska kakih 5.000 mož z nekaj hrvaškimi vojščaki porazila okoli 40.000-glavo turško vojsko ter njene pomožne čete.

Zanimivo in značilno pa je, da ta slavna bitka v slovenskih šolskih knjigah sploh ni omenjena. Prav zato, ker kaže drugačno podobo slovenskega človeka v zgodovini, nasproti tisti, ki so mu jo določile ideologije, nemškonacionalna kakor tudi odrešilna (v narekovažu) panslovanstva. V cilju teh ideologij, naj bi bil slovenski človek pač samo hlapčevski. Zato naj bi se odpovedal svoji narodnosti in jeziku ter se vključil v nemštvo ali v jugoslovanstvo.

Ker je slovenska zgodovina in kultura v resnici pravo nasprotje od tega, se je treba upravičeno vprašati, kdaj bo zgodovinar opustilo vlogo dresure nad slovenskim narodom za cilje protislovenskih ideologij?

j. š.

—o—

Jugoslavija in Albanija

V Beogradu so se pred dnevi sestali zastopniki Jugoslavije in Albanije, da bi določili spored trgovinskih izmenjav v prihodnjem letu. Trgovinski odnosi med sosednjima državama so se v tem letu precej zmanjšali.

Beograjsko vodstvo je tudi poskusilo obnoviti pogajanja za sporazum o kulturnih izmenjavah, vendar ni znano, kakšen uspeh so imela ta prizadevanja. Kulturne izmenjave so se namreč prekinile pred tremi leti po neredih v Kosovu. Pred nekaj meseci so skušali obnoviti dialog na tem področju, vendar so stališča Jugoslavije in Albanije tako različna, da ni bilo mogoče najti skupnih točk.

Iz Vranja v Južni Srbiji pa prihaja vest, da je sodišče obsodilo na 6 let zapore 25-letnega študenta Cenana Menetija, ki pripada albanski manjšini. Obsodili so ga na podlagi obtožbe, da je vohunil za Albanijo in za neko drugo vzhodno državo. To naj bi delal, ko je študiral ekonomijo v Bukarešti.

NOVICE

Vlada je 28. 9. odobrila finančni zakon za leto 1985. V znatni meri je zmanjšala državni primanjkljaj, ki pa bo še vedno znašal 96 tisoč milijard lir. Inflacija v prihodnjem letu ne bo smela preseči sedem odstotkov in te mere ne bodo smeli prekoračiti niti poviški plač javnim uslužbenecem. Le za simbolično vrednost je vlada zmanjšala proračun ministrstva za šolstvo, za dva tisoč milijard pa je zmanjšala razpoložljiva sredstva na področju zdravstva.

Z ladje Mont Louis so dvignili na površje vseh 23 sodov z radiokativnim materialom, ki je ogrožal morje pred belgijsko obalo, kjer se je ladja potopila 24. avgusta letos.

Glavna skupščina Združenih narodov je obsodila Južno Afriko zaradi nove ustave, ki je uvedla novo rasno diskriminacijsko politiko na račun temnopoltih domačih. Resolucija med drugim zahteva osvoboditev zaprtih opozicijskih voditeljev.

PROSTOR MLADIH

Mladinska sekcija Ssk gostuje manjšinski glasbeni ansambel

V dneh od nedelje, 14. oktobra, do četrtega, 18. oktobra, bodo gostje Mladinskih sekcij Slovenske skupnosti v Trstu in Gorici člani skoraj 50-članskega glasbenega ansambela mladih Nemcev iz Severnega Šlezvika na Danskem.

Stiki med mladimi zastopniki Slovencev iz naše dežele in Nemcev na Danskem so stari že več let, saj skupno sodelujejo v medmanjšinski organizaciji FUENS. Ko je bilo letno zasedanje te organizacije pred leti v Dragi na vabilo Slovenske skupnosti, so bili zastopani tudi Nemci na Danskem, ki so ravno letos gostili ostale manjšine na mladinskem kongresu FUENS v svojem središču Knivsberg. In ravno v Drago so si želeli mladi Nemci iz Šlezvika, ki so se odločili za gostovanje med nami.

Godba Nemškega mladinskega združe-

nja za Severni Šlezvik je priljubljena glasbena skupina tamkajšnje skupnosti, ki šteje le 23.000 pripadnikov, a je družbeno in kulturno precej razgibana in življenjska. Sestavljajo jo fantje in dekleta od 12. do 22. leta. Z njimi pa bo tudi nekaj starejših predstavnikov manjšine, ki jo bomo mogli tako поблиže spoznati.

Skupina bo bivala v Domu v Dragi, kjer bo že v nedeljo, 14. oktobra zvečer, srečanje z našo mladino. V ponedeljek bo obiskala Goriško, kjer bo koncert za slovensko mladino in športno srečanje. V torek bo obisk nekaterih krajev na Tržaškem, ob 20. uri pa bo okrogla miza mladih Nemcev in Slovencev v Slomškovem domu v Bazovici. Končno bo za široko javnost na Tržaškem še koncert v sredo zvečer dne 17. oktobra.

Nadaljujejo se težave na katinarskih šolah

Predstavniki katinarskih staršev in Združenj staršev ter šolskih izvoljenih organov slovenskih šol v tržaški občini so se v torek, 2. t.m., dopoldne zbrali v sejni dvorani tržaškega občinskega sveta, da bi se sestali s tržaškim županom. Sestanek je bil določen za premostitev kritičnega položaja na katinarski osnovni in srednji šoli s slovenskim učnim jezikom, kjer še vedno ni pouka. Starši zahtevajo primerne prostore za osnovno in srednjo šolo ter da se reši stiska, ki je nastala v zadnjih letih s postopno vselitvijo italijanskih razredov. Na žalost na sestanku ni bilo župana, prisotna sta pa bila odbornika Vattovani in Bari. Starši so izrazili obžalovanje zaradi odsotnosti župana. Odbornika sta predlagala začasno rešitev razdelitve razreda na srednji šoli, medtem ko je italijanski didaktični ravnatelj sporočil, da so katinarski starši, ki imajo otroke v šoli z italijanskim učnim jezikom, sprejeli začasno rešitev, da se razred, ki je v osnovni šoli »Milčinski« preseli v nekdanji policijski urad na Katinari.

Predstavniki staršev so zahtevali od odbornikov jamstva, da gre za začasno rešitev in da bosta prihodnje leto obe slovenski šoli, ki sta vključeni v seznam, priloženem londonskemu memorandumu, lahko razpolagali z vsemi prostori na obeh šolah. Odbornik je med sejo odbora, ki je tudi bila v torek, izročil staršem jamstveno pismo glede primernejše porazdelitve prostorov na katinarskem območju za prihodnje šolsko leto. Zvečer pa se je v lonjerskem Kulturnem društvu zbrala skupščina staršev katinarskega območja. Starši so razpravljali o položaju v luči sestanka na občini in vsebine odbornikovega pisma. Po nekaterih slovenskih šolah na Tržaškem pa so v torek porazdelili vabila na splošno stavko slovenskih šol. Starši, predstavniki združenj staršev, ki so bili prisotni na sestanku na občini, so menili, da je pobuda preuranjena in organizacijsko tvegana in bi utegnila zanesti zmedo. Morebitna enotna skupna akcija stavke na vseh slovenskih šolah bo določena, ko bo znano stališče katinarskih staršev glede odgovora občinske uprave s predhodnim sestankom predstavnikov združenj staršev za potrebno in učinkovito organizacijo.

Ponovno so zaživele šolska poslopja

Začelo se je novo šolsko leto in šole so ponovno zaživele od otrokovega živžava. Pouk se je začel tudi za naše slovenske otroke. V tem šolskem letu obiskuje slovenske šole na Tržaškem 1081 otrok. Nekaj več kot tristo otrok je prvič prestopilo šolski prag. Vsem otrokom, a zlasti prvošolkom gre naš najtoplejši pozdrav, ko stopajo v novo obdobje življenja.

Prehod iz obdobja otroškega vrtca v šolsko obdobje ni ne lahek in niti tako preprost. V otroškem vrtcu je bilo največ časa namenjeno igri in raznim kreativnostim, kot so risanje, ročno delo, petje itd. ... V šoli bodo nove dejavnosti, kot so pisanje, branje in računanje.

Zelo je pomembno, kako starši pripravijo otroka na šolo. Če o šoli lepo govorijo, šolo prikažejo kot prijeten kraj, kjer se bodo mnogo lepega naučili, tam jih bo sprejela prijazna učiteljica, ki jim bo postala prijateljica in druga mati, bo otrok šolo lepo sprejel in jo hitro vzljubil. Starši, ki otroka strašijo s šolo, ko mu govorijo: »Boš videl, kako boš moral v šoli ubogati, mirno sedeti in toliko pisati. Tam ti bodo že pokazali, kako je treba biti mirni!« in podobno, seveda s tem svojemu otroku vzbudijo odpor do šole, otrok šole ne mara in se tudi nerad uči.

Odnos do šole mora biti naraven in spontan; tak odnos starši ustvarijo doma. Seveda pa je tudi od učitelja odvisno, kako bo otrok šolo sprejel, če jo bo vzljubil ali ne. Otroka ne bomo že od vsega začet-

ka bremenili z nalogami in učenjem. Otrok prvošolček tega ne zmore. Ne zmore sedeti štiri ure v klopi, ko je prej doma toliko skakal! On živi še vedno v svetu pravljice in igre. Ta otrokov svet naj učitelj upošteva: v šoli naj na začetku prevladuje igra, tej naj učitelj posveti veliko časa. Enako naj se v razredu mnogo riše, poje, dramatizira, ker vse te dejavnosti krepijo otrokovo že tako bujno fantazijo in domišljijo.

Otrok bo rad hodil v šolo, jo bo vzljubil in se rad učil. Z otrokom moramo biti vedno iskreni, pri kaznih vedno dosledni. Če je le mogoče, naj se kazni odpravijo, otroka raje večkrat pohvalimo, za kar je naredil, to mu je kot vzpodbuda za nadaljnje delo. Zelo pomemben je tudi odprt in iskren odnos med učiteljem in starši. Tako bo otrokovo šolsko življenje potekalo mirno in harmonično.

Pustimo otroka, naj uživa svoje otroštvo. Ne bremenimo ga s prevelikimi in številnimi obveznostmi. Saj mnogi poleg šole obiskujejo v popoldanskih urah še mnoge druge dejavnosti: šport, balet, igrajo kak glasbeni instrument itd. ... Potem doma še pisanje domače naloge, učenje in ne ostaja časa za igro, zase. Otroštvo je najlepše obdobje človekovega življenja, ne bremenimo svojih otrok, pustimo jim časa tudi za igro, do katere imajo pravico, ki je tudi najvažnejša v otroškem obdobju; nekoč nam bo hvaležen za tisti čas, ko se je lahko igral.

Marko Paulin

S seje pravno-urbanistične komisije Slovenske skupnosti

V torek, 25. septembra, se je sestala pravno-urbanistična komisija SSK v razširjeni sestavi za obravnavo problematike v zvezi z naravnimi parki in zaščitenimi področji na Krasu, ki jih predvideva deželni urbanistični načrt.

Iz izčrpane in poglobljene razprave, med katero so bili osvetljeni različni vidiki glede omenjenih področij, je prišlo do izraza dejstvo, da domačini na Krasu nasprotujejo vsakršnim nepotrebnim in za razvoj kmetijstva škodljivim omejitvam in

vinkulacijam. Zato so mnenja, da bi bilo treba s posebnimi posegi, zlasti finančnega značaja, omogočiti perspektiven razvoj tradicionalnih in tudi novih oblik kmetijskih dejavnosti, ki bi zagotovile kmečkim družinam zadosten zaslužek, da jim ne bi bilo treba zapuščati kmetij oziroma se omejiti zgolj dopolnilno na kmetijstvo, kakor so danes na žalost prisiljeni.

V ta namen so potrebni izredni in temeljiti posegi, med katerimi velja omeniti valorizacijo vinskega pridelka z zgraditvijo skupne kleti in čimprejšnjo uveljavitev zaščitnega znaka DOC ter ustrezne prispevke na račun osnovnega začetnega kapitala za izvedbo raznih pobud. V tej perspektivi bi morali odpasti razni naravni parki, druga zaščiteni področja pa bi morala biti omejena na tiste predele, ki so neprimerni za kakršne koli kmetijske dejavnosti.

Na osnovi nakazanih smernic bo pravno-urbanistična komisija izdelala stališče glede kraških parkov in podobnih področij ter zadevnih urbanističnih instrumentov, ki jih bodo predložile prizadete občine.

—o—

Libijske in francoske čete se brez za-
stopjev umikajo iz Čada.

Hvalevredna pobuda nabrežinske občinske uprave

Devinsko-nabrežinska občinska uprava je v soboto, 29. t.m., dala postaviti dvojezično tablo ob začetku vasi Križ na pokrajinski cesti Opčine - Sosljan. Tabla z napisom »S. Croce - Križ« stoji na mestu, kamor je tržaška občinska uprava pred časom dala postaviti izključno italijansko tablo. Gre za eno izmed tistih tabel, ki so vzbudile ogorčenje med slovenskim prebivalstvom, ker so prezrle narodni značaj naselij, ki jih označujejo.

V tem primeru pa je bila tabla postav-

ljena na odseku, ki spada pod devinsko-nabrežinsko občino. Del Križanov namreč upravno sodi pod občino Devin-Nabrežino oziroma pod Zgonik. Občinski odbor v Devinu - Nabrežini je zato sklenil, da odstrani zgolj italijansko oznako in namesti na svojem ozemlju dvojezično tablo, kot so dvojezične vse ostale občinske table v občini. Postavitvi so poleg zastopnikov devinsko-nabrežinske uprave s starejšim odbornikom Brezigarjem na čelu prisostvovali zastopniki kriških organizacij.

S TRŽAŠKEGA**SESTANEK Z ENOTNO DELEGACIJO**

Na pobudo koordinacijskega združenja, ki povezuje organizacije iz Bazovice, Gro-pade, Trebč, s Padrič in od Banov ter Fer-lugov, je prišlo v petek, 28. 9., do javnega srečanja z enotno slovensko delegacijo v Bazoviškem domu. Prisotni so poudarili zahtevo po namestitvi dvojezičnih tabel. E-notna delegacija je poročala o sestankih s prefektom in s tržaškim županom. Župan Richetti je obljubil, da bo sprožil razpravo o dvojezičnih cestnih napisih na prvi seji občinskega odbora. Udeleženci sestanka, ki ga je vodil predsednik združenja Karlo Gr-gič, so govorili tudi o množičnih akcijah za uresničitev narodnih pravic.

PASTORALNI DNEVI V TRSTU

V nedeljo, 30. 9., so se končali pastoralni dnevi tržaške škofije, ki so bili letos posvečeni vprašanju družine v sodobni družbi. Dopoldne je bilo delo v študijskih skupinah v prostorih semenišča, popoldne pa skupno srečanje z razpravo in povzetkom škofa Bellomija v dvorani ob cerkvi sv. Marije Velike, kjer so se pastoralni dnevi končali z mašo.

SPOMNILI SO SE USTRELITVE KURIRK IN POŽIGA VASI

V torek, 2. oktobra, je bila ob vaškem spomeniku v Prebenegu svečanost ob 40-letnici ustrelitve petih kurirk in 41-letnici požiga vasi. Svečanost, ki je ob spomeniku zbrala Prebenežane in ljudi iz okoliških vasi, je bila domača, a občutena, saj je med prisotnimi bilo veliko takih, ki so tiste tragične dneve sami doživljali in so jim ostali globoko vtisnjeni v spominu.

VLADNI POSEGI ZA GOSPODARSTVO

Na Tržaškem in Goriškem živahno komentirajo sklep osrednje rimske vlade, ki je v novi finančni zakon za prihodnje leto vključila tudi posege v korist tukajšnjega gospodarstva. Vladno nakazilo znaša 220 milijard lir, vsota pa bo postopno nakazana v treh letih.

Novi finančni zakon namenja tudi dodatno financiranje za ladjedelniški sektor, nove finančne spodbude pa bo prejelo raziskovalno področje. Prve pozitivne komentarje so izrekli tržaški župan Richetti ter predstavniki industrijskega in sindikalnega sveta.

—o—

OBVESTILO SINDIKATA SLOVENSKE ŠOLE

Ministrstvo za šolstvo je preložilo na poznejši čas roke državnega natečaja za pridobitev habilitacije in prestop v stalež vzgojiteljic državnih otroških vrtcev.

Po novih določilih bo pisna naloga dne 18. decembra letos, ustni izpit pa pred 28. marcem 1985.

Kandidatnje naj se k izpitom javijo do 15. oktobra. Sindikat slovenske šole obvešča, da se bo napovedani pripravljalni tečaj za pisno nalogo pričel 9. oktobra.

Predsednik Cossiga v Nemah

V nedeljo, zadnjega septembra, je bila v Nemah osrednja proslava ob 40-letnici požiga petih vasi. Nemci in Kozaki so namreč hoteli s tem dejanjem nasilno opozoriti prebivalstvo in partizane na svojo prisotnost in moč. V tistih tragičnih dneh so zgorele Neme, Ahten, Sedile, Fojda in Čenjeja. Prebivalstvo je bilo pregnano, delno tudi deportirano.

Teh dogodkov se je spomnil slavnostni govornik, predsednik senata Cossiga, ki je vojno katastrofo povezal s potresom izpred osmih let. Obakrat so bile Neme porušene, toda prebivalstvo je znalo obnoviti svoje domove. Del govora je posvetil odpor-ništvu in poudaril plemenitost tega ljudskega boja, obenem tudi mimogrede obža-

loval pomanjkljivo sodelovanje med italijanskimi in slovenskimi partizani, ker bi ob boljšem sodelovanju bile — tako je dejal — posledice nemškega napada manj boleče. Takratno nerazumevanje pa je dokončno izginilo ob potresu leta 1976, ko so prve prihitele na pomoč prav vojaške enote iz Slovenije, katerim so se takoj pridružile še avstrijske in zahodnonemške. Zmagali sta torej solidarnost in ljubezen.

Med govori drugih javnih osebnosti na slovesnosti omenimo misel predsednika deželnega odbora Comellija, ki se je dotaknil furlanske kulturne in gospodarske raznolikosti in specifičnosti, ki pa naj bo predvsem vrednota in obogatitev, ne pa priložnost ali vzrok za separatistične težnje.

Obisk predsednika senata Cossiga v deželi je bil priložnost, da se je z njim srečala delegacija Slovencev iz videmske pokrajine, ki so jo sestavljali prof. Černo, pokrajinski svetovalec prof. Petričič, župan občine Dreka Namor in dr. Ferruccio Clavora.

Profesor Černo je predsedniku senata orisal položaj in pričakovanja Slovencev v videmski pokrajini glede zaščitnega zakona in z njim povezane možnosti gospodarskega, družbenega in kulturnega razvoja.

Predsednik Cossiga je odgovoril, da se je že kot predsednik ministrskega sveta zavzemal za pospešitev dela Cassandrove komisije, zagotovil pa je, da bo v okviru pristojnosti, ki mu jih dovoljuje ustava, posegel na vseh pristojnih mestih, da bi se pravično rešilo vprašanje zaščite Slovencev.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE v Trstu vabi na

MLADINSKI PLES

- da vam v petih minutah (5x60 sekund) obrazloži letošnji repertoar,
- da vam razjasni ta oblačni začetek jeseni,
- da prisluhne vašim po vaše upravičenim pripombam,
- da vas v odmorih razveseli z nekaj imenitnimi kabaretnimi točkami,
- da vas, dulcis in fundo, prepriča za nakup abonmaja.

Kdaj, kje in kako? V SOBOTO, 6. oktobra, ob 20. uri v BARU Kulturnega doma v Trstu. ZASTONJ

Novi župan v Tipani

Nekajmesečna kriza v občini Tipana se je končno rešila. Na zadnji občinski seji so izvolili novega župana iz vrst svetovalcev domače občinske liste. Novi župan je Elia Berra. Izvolili so tudi nov odbor, v katerem je tudi Livio Micheluzzi, ki je bil izvoljen za župana leta 1980. Rešena je tako kriza, ki se je začela z odstopom zadnjega župana Ballocha.

Novoizvoljeni župan bo imel v naslednjih mesecih veliko dela, saj bo potrebno ponovno doseči predvsem soglasje med svetovalci, izvoljenimi na občinski listi.

Stavka na Goriškem

Gospodarsko stanje na Goriškem je zelo težavno, tako da zahteva nujnih ukrepov predvsem na politični ravni, da se bo lahko dvignilo.

Sindikati, ki so sklicali splošno stavko vseh strok in področij za sredo, 3. t.m., pa niso osamljeni v tem boju, saj sta se ob njih zavzeli za nov gospodarski zagon tudi krajevna uprava in goriška Cerkev. Velika manifestacija, pri kateri so sodelovale tudi občine, je privabila na goriške ulice in Travnik veliko množico. Upati pa je, da bo obljubljena naložba za oživljanje gospodarstva v goriški pokrajini v finančnem zakonu za leto 1985, vsaj delno rešila to nevzdržno gospodarsko stanje v pokrajini.

Izšel je Števerjanski vestnik

Te dni je izšla 5. skupna poletna številka »Števerjanskega vestnika«. Uredniki so v njej združili julijsko, avgustovsko in septembrsko številko, tako da najdemo članke, ki pričajo o dogajanju v vasi skozi vse poletje. Števerjanski vestnik tako piše o birmovanju, ki je bilo 15. julija, o romanju na Vrhovlje, o praznovanju števerjanskih vestnikov in o seji društva Sedej. Največja pozornost pa je posvečena letošnjemu 14. festivalu domače glasbe »Števerjan '84«. Festival je tudi letos privabil v vas veliko število ljubiteljev narodnozabavne glasbe.

Ob tem osrednjem kulturno-zabavnem

dogodku letošnjega poletja v Števerjanu imamo še druge, o katerih piše Vestnik. Uredniki se n. pr. spominjajo letošnjih olimpijskih iger v Los Angelesu, razstave starega kmečkega orodja, ki je bila v števerjanskem gradu, glasbene šole v Števerjanu in raznih tečajev in večerov. Pišejo tudi o toči, ki je močno prizadela števerjanske vinogradnike, o knjigi »Števerjan«, ki jo je letos izdalo števerjansko društvo »F. B. Sedej« in ki jo je napisal domačin Marjan Terpin. Ob drugih drobnih novicah, ki jih objavlja števerjanski vestnik pa se list zaključuje z obvestili o delovanju domačih zborov in glasbene šole.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nekaj vtisov of Hofmanovem romanu »Noč do jutra«

Od užaljene skepse proti življenju

Pri Slovenski matici v Ljubljani je letos izšel roman Branka Hofmana Noč do jutra. Iz njegovega sklepnege stavka zvemo, da je bil napisan v letih 1968-1974. Zakaj je moral toliko čakati, da je prišel na svetlo, nam bolj kot sklicevanje v spremni besedi na usodo, ki da je ženskega spola in torej muhasta, razkrije sam roman: dotika se tragičnih usod, ki so se izpolnile na Slovenskem po izobčenju KPJ iz Kominforma 1948. leta.

Noč do jutra, v katero je postavljeno osnovno dogajanje romana, je najbrž za okroglih 20 let oddaljeno od tistega Vidovega dne, ko so v Bukarešti izglasovali Stalinovo resolucijo. V tej noči se nekdanji zapornik na Golem otoku dramatično sreča s preiskovalnim sodnikom, ki ga

je nekoč dolžil izdajstva partije in naroda, ga skušal stalinistično pripraviti do priznanja in ga naposled brez procesa izročil usodi, ki ga je odpeljala na kamnit dalmatinski otok.

Srečanje je naključno. Preiskovalec naleti na svojo nekdanjo žrtev v zakotni vasi, v katero je prišel službeno, da bi preiskal strašno smrt 19-letnega dekleta. Našli so jo obešeno v domačem skednju, na videz posiljeno. Ali že v isti noči razkrijejo, da si je sama, še deviška, vzela življenje. Ni prenesla psihološkega nasilja, ki ga je nad njo izvajala njena spolno zavrta in versko fanatična mati.

Ti osrednji dogajanja se v romanu prepletata z zgodbami, ki jih po večini protagonisti obnavljajo iz svoje preteklosti. Njun skupni imenovalec je svetovnonazorsko pogojeno ali ideološko obarvano nasilje. Obsodba le-tega je v romanu mirna, prepričljiva, ne zdrkne v deklaratorstvo ali moralizem, niti ko jo avtor neposredneje izrazi v obliki razmišljanj svojih junakov. V tem se Hofmanova Noč do jutra bistveno ne razlikuje od drugih dveh romanov najnovejše slovenske »zaporniške« literature, in sicer od Levitana Vitomila Zupana in od Umiranja na obroke Igorja Torkarja. V vseh treh primerih gre za pričevanje zoper nasilje slehernega dogmatizma, zoper ideološko posiljevanje resničnosti, v prvi vrsti človeške. Zapori niso zmerom tako učili; tudi v slovenski zgodovini so bili vse prej kot univerze strpnosti. Zdi pa se, da so njihove lekcije slej ko prej dojemljive in aktualne tudi zunaj njihovih zidov. Je mar slovenski človek bil že kdaj bolj imun pred fanatizmom kot danes? Če je stvar tako, potem predstavljajo vsi trije romani, njihova objava in splošen sprejem nekaj več kot onegavanje na zgodovinskem obrobju, kot je le nekdo dolžnostno pripomnil.

Mimo te bistvene podobnosti pa je v njihovi miselni osnovi mogoče odkriti tudi znatne razlike. Zupanov in Torkarjev roman sta izpovedi bivših zapornikov, ki govorita pač z vidika žrtve. Hofman zavzame objektivnejše stališče. Resnico žrtve skuša dopolniti z resnico rablja, ki je konec koncev skoraj enako trpka.

Zupan nadalje morebiti res »nesvetniško«, animalično, a zato ne nujno neavtentično ali nepomenljivo odkriva prvenstvo biološkega pred ideološkimi. V tem odkrivanju je mogoče zaslu-titi tudi zatekanje. Nekaj tega je pri Torkarju, vendar njegovo sklepno obsojanje vsevprek vseh ideologij, ki da so brez izjeme enako nekoristne in slabe, izzveni predvsem kot skepsa, rojena iz razočaranj nad izgubljeno vero in ki ne more iz svoje nemoči.

Obe ti izkustvi nista tuji Hofmanu, ki pa ju najbrž preseže v zrelejšo držo. Njegov bivši zapornik na Golem otoku nekje takole presoja svojo preteklost: »Če logično, brez ihtne in moralne navlake, pomislim, je bilo stanje naše nečlovečnosti, animalično stanje neduhá, posebna milost. V svetu nagonskega vlada poenostavljen red: potešiti elementarne potrebe in kakorkoli preživeti. Nič več. Z amputirane zavesti odpadejo vsi tabuji, vsa kulturna bremena, vse čustvene manipulacije. K sreči. Sicer bi znoreli. Potonili bi v sovraštvo ali samousmiljenju. Oboje bi bil samomor, posebno v okoliščinah, ko ena skrajnost pogojuje drugo in je vsaka objektivnost iluzorna.« (208) »Animalično stanje neduhá« je očitno pri Hofmanu mejna situacija, ki pa ne more, ali točneje ne sme postati norma svobodnega človeka.

Glede skepse Hofman večkrat ugotavlja, da je lahko »intelektualna vrednota in ne omahljivost«. Inšpektor, ki sodeluje pri preiskavi smrti dekleta, pa takole razmišlja o njeni materi: »Njej in vsem, ki prisegajo na verske, politične in znanstvene resnice, bi moral nekdo povedati, da je dvomnost o dokončnem osnovno gibalno zgodovine. Več. Moral bi povedati, da je dvom pracelica človekove individualnosti, zibka vseh Cezarjev in Kristusov, vseh Kopernikov in Rembrandtov, vseh Beethovnov in Tolstojev, vseh Marxov in Gandhijev, vseh Einsteinov in Gagarinov. (...) Svetu bo tako dolgo vladalo nasilje, dokler ne bomo vseh oblik duhovnega in socialnega življenja na stežaj odprli dvomu in spregledali, da ni cilj v konstituiranju, temveč v preraščanju danega in da je potemtakem tudi vsaka oblast, ki ne goji in ne spodbuja herezije duha, le ena od mnogih oblik diktature.« (146-147) Dvom je torej sredstvo preraščanja, smisel mu daje življenje. Tudi temeljni konflikt v romanu med preiskovalnim sodnikom in njegovo nekdanjo žrtvijo se razreši v tem smislu: v jutru po noči, v kateri se oba celo fizično spopadeta, se bivši zapornik odloči za povratek v življenje. Zapusti zakotno vas, gnezdo, v katero se je užaljeno zatekel, in gre v mesto.

n j

Galebov šolski dnevnik

Iz tiskarne je te dni prišel že nekajkrat napovedani »Galebov šolski dnevnik«, ki so ga učenci in učenke ter dijaki in dijakinje slovenskih šol že težko pričakovali, potem ko se je lanska takšna pobuda izkazala za učinkovito in dobrodošlo. Tako stopa Galebov šolski dnevnik v drugo leto. Urednik mladinske revije Galeb Lojze Abram v svojem uvodnem zapisu pravi, da so si breme tiskanja Galebovega šolskega dnevnika 1984-85 prevzele slovenske denarne ustanove na Tržaškem: Hranilnica in posojilnica na Opčinah, Kmečka in obrtna hranilnica in posojilnica v Nabrežini in Tržaška kreditna banka. Vsi učenci in dijaki slovenskih osnovnih in nižjih srednjih šol v tržaški pokrajini bodo ta dnevnik prejeli v dar. S to hvalevredno pobudo so slovenske bančne ustanove na Tržaškem — poudarja urednik — pokazale, da sta jim rast in razvoj slovenske šole zelo pri srcu, in hkrati razveselile slovenske šolarje s koristnim darilom.

Galebov šolski dnevnik, ki se predstavlja v lični grafični opremi, vsebuje med drugim mnoge razpredelnice, ki jih bodo učenci in dijaki izpolnili z najrazličnejšimi podatki iz rednega šolskega življenja. Koledarska stran dnevnika je smotrno urejena in dovolj pregledna. Dnevnik na koncu vsebuje celo vrsto koristnih in zanimivih podatkov, ki se tičejo posameznih držav v Evropi, s posebnim poudarkom na Italijo in sosednjo Jugoslavijo ter na Furlanijo-Julijsko krajino oziroma republiko Slovenijo. Na koncu prinaša Galebov šolski dnevnik 1984-85 slovenska imena mesecev, omeniti pa je treba, da je dnevnik tudi lično in bogato opremljen. Na prvih straneh je napisano, da je dnevnik priloga mladinske revije Galeb, da ga je izdalo Založništvo tržaškega tiska in da je za njegovo grafično opremo poskrbel Graficenter. Galebov šolski dnevnik 1984-85 se je tiskal v tržaški italijanski tiskarni Editoriale Libreria, čemur se bo marsikdo, ki поблиže pozna to področje, čudil glede na to, da imamo v Trstu na razpolago tudi slovenske tiskarske mojstre in glede na to, da so breme tiskanja prevzele slovenske denarne ustanove.

Koroški dnevi na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini

V teh dneh so že v polnem teku priprave na »Koroške dneve«, ki bodo od 13. do 21. oktobra, na Tržaškem, Goriškem, v Benečiji in Kanalski dolini. Gostovanje dramskih skupin, zborov, lutkarjev, predavateljev in umetnikov iz Koroške prirejajo Slovenska prosveta iz Trsta, Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici in Krščanska kulturna zveza iz Celovca. Ob teh zvezah pa sodelujejo kot gostitelji ali soprireditelji drugi domači krožki, društva, zbori in domovi, tako da bodo domači kulturni delavci koroške goste sprejeli v raznih predelih Trsta in Gorice ter po vaseh. To je namreč tudi priložnost, da se vzpostavijo medsebojni stiki, da pride do izmenjave mnenj, medsebojne obogatitve in boljšega pozna-

nja problemov, ki so prisotni tako na Koroškem kot pri nas.

TRŽAŠKA

Opčine — Finžgarjev dom

Sobota, 13. oktobra, ob 20. uri

Koncert otroških zborov iz Škocjana in St. Primoža - vodita Helka Mlinar in Stanko Polcer

Gostuje: MPZ Vesela pomlad

Sv. Ivan — Marijin dom

Nedelja, 14. oktobra, ob 17. uri

Fran Milčinski: »Zvezdica zaspanka« — izvaja skupina Lutke mladje Koroške dijaške zveze
Gostuje: Marijin dom pri Sv. Ivanu

Koroški dnevi na Tržaškem...

Trst — Marijin dom v ulici Risorta

Nedelja, 14. oktobra, ob 17. uri
Alojz Rebula: »Sinja gora Horeb« — igrajo dekleta Strokovne šole za ženske poklice v St. Petru pri St. Jakobu v Rožu. Režija Peter Sticker.
Gostuje: Marijin dom v ulici Risorta

Trst — Peterlinova dvorana v ulici Donizetti

Ponedeljek, 15. oktobra, ob 20. uri
Literarni večer koroških pesnikov in otvoritev grafične razstave slikarja Valentina Omana
Gostuje: Društvo slovenskih izobražencev

Mavhinje — gostilna Urdih

Sobota, 20. oktobra, ob 20. uri
Koncert moškega okteta »Suha« s Suhe pri Pliberku in ansambla »Korenika« iz Šmihela
Gostuje: zbor Fantje izpod Grmade

GORIŠKA

Števerjan — Sedejev župnijski dom

Sobota, 13. oktobra, ob 19. uri
Fran Milčinski: »Zvezdica zaspanka« — izvaja skupina Lutke mladje Koroške dijaške zveze
Gostuje: katoliško prosvetno društvo F. B. Sedej

Doberdob — župnijski dom

Nedelja, 14. oktobra, ob 11.30
Fran Milčinski: »Zvezdica zaspanka« — izvaja skupina Lutke mladje Koroške dijaške zveze
Gostuje: prosvetno društvo Hrast

Štandrež — župnijski dom Anton Gregorčič

Nedelja, 14. oktobra, ob 16. uri
Koncert otroških zborov iz Škocjana in St.

Primoža — vodita Helka Mlinar in Stanko Polcer
Gostujeta: prosvetno društvo Štandrež in mladinski zbor

Gorica — Katoliški dom

Četrtek, 18. oktobra, ob 17. uri
Odprtje razstave koroškega tiska
Srečanje celovške in goriške Mohorjeve družbe. V sodelovanju z goriško Mohorjevo družbo

Gorica — Katoliški dom — mala dvorana

Četrtek, 18. oktobra, ob 20. uri
Okrogla miza: »Narodna manjšina in večinski narod«. V sodelovanju z deželnim vodstvom Slovenske skupnosti

Gorica — Katoliški dom

Nedelja, 21. oktobra, ob 17. uri
Pesem Koroške — izvaja pevski zbor »Rož« iz St. Jakoba v Rožu. Vodi Lajko Milisavljevič.
Gostujeta: prosvetno društvo Mirko Filej in mešani pevski zbor Lojze Bratuž

BENEČIJA

Gorenji Tarbij

Nedelja, 21. oktobra
Koncert moškega okteta »Suha« s Suhe pri Pliberku in ansambla »Korenika«
Gostujeta: Studenci in Dom

Okrogla miza o šolstvu na dvojezičnih področjih
Prirejata: Studenci in Dom

KANALSKA DOLINA

Ukve — župnijska cerkev

Nedelja, 21. oktobra, ob 10. uri
Koncert mešanega pevskega zbora »Rož« iz

St. Jakoba v Rožu. Vodi Lajko Milisavljevič
Gostujeta: Lepi Vrh in Planinka

KOROŠKE DNEVE prirejajo SLOVENSKA PROSVETA iz Trsta, ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE v Gorici in KRŠČANSKA KULTURNA ZVEZA iz Celovca.

—O—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE v Trstu
razpisuje

ABONMA ZA SEZONO 1984-85

repertoar

Anton Tomaž Linhart:
TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ZENI,
režija Jože Babič

Ivanka Hergold:
PARACELS
(ASKLEPIJU SMO DOLŽNI PETELINA),
režija Boris Kobal

Ettore Petrolini:
CHICCHIGNOLA,
režija Mario Uršič

Tennessee Williams:
MAČKA NA VROČI, PLOČEVINASTI
STREHI,
režija Dušan Mlakar

Drago Jančar:
DISIDENT ARNOZ IN NJEGOVI,
gostovanje Drame Maribor

I. Pregelj - M. Kmecl:
PLEBANUS JOANNES,
gostovanje PDG Nova Gorica

Vpisovanje abonementov do 10. oktobra od 10. do 12. in od 18. do 20. ure pri blagajni Kulturnega doma, Ul. Petronio 4 v Trstu.

Nadaljuje se vpisovanje v Baletno šolo SSG vsak dan od 9. do 13. ure.

Drago Legiša

ENGELBERTU BESEDNJAKU V SPOMIN

I.

Na pobudo Kluba starih goriških študentov so v Novi Gorici v nedeljo, 23.9.1984, odkrili doprni kip dr. Engelberta Besednjaka. O njegovem delu in liku je spregovoril glavni in odgovorni urednik Novega lista dr. Drago Legiša, čigar izvajanja objavljamo v nadaljevanjih v počastitev spomina ustanovitelja in prvega glavnega urednika našega lista.

(Ured.)

Klubu starih goriških študentov je treba iskreno čestitati in mu ponovno dati priznanje, ker dosledno in vztrajno nadaljuje s svojo akcijo, ki je že postala tradicija, postavljanja spominskih plošč in obeležij ter odkrivanja kipov na čast in v spomin ljudi, ki so si s svojim javnim delom pridobili pomembne zasluge na raznih področjih človekovega udejstvovanja in veliko prispevali k duhovni in materialni rasti slovenskega ljudstva na Primorskem. Gre za ljudi, ki so s svojim delom dejansko omogočili, da je naše ljudstvo začelo korakati vstric z ostalimi narodi v Evropi.

Eden takih mož naše Primorske, in Goriške še posebej, je gotovo bil in je dr. Engelbert Besednjak, čigar doprni kip danes odkrivamo tu v Novi Gorici.

Kdo je bil dr. Engelbert Besednjak? Ob njegovi smrti, pred 16 leti v Trstu, je bilo napisano, da je z njim legel v grob politik »domače in evropske širine, bojevnika za pravico in resnico svojega ljudstva, glasnik strpnosti in miru med Slovenci in sosednimi narodi«.

Engelbert Besednjak se je rodil v delavski družini v Gorici leta 1894. Mati je bila perica, rojena na Trnovem, oče krojač v Rabatišču. Rod Besednjakov pa izvira z Brj na Vipavskem. V Gorici je mladi Bert hodil v osnovno šolo in se nato bistril v srednji šoli prav v tistih letih, ko »se je na Goriškem razcvetela, kot je napisal njegov prijatelj in sodelavec prof. Rado Bednarik, druga narodna pomlad«. »Mladi so po letu 1910 visoko dvignili v Gorici prapor napredka, socialne zavesti in samozavesti. Besednjak je stal že kot študent v prvih vrstah krščansko socialnega gibanja pod vodstvom Janeza Evangelista Kreka, Antona Breclja, Ivana Rejca, Sedeja in tudi poznejšega škofa Fogarja.« (1)

Že v tistih letih pa je mladi Besednjak okušal trd kruh, saj je moral kot natakari priložnostno delati v hotelu »Pošta«. Zrelostni izpit je položil leta 1913, se pravi leto dni pred začetkom prve svetovne vojne. Z njim je tedaj maturiralo skupno 31 dija-

kov, od katerih sta danes živa samo še dva, in sicer zobozdravnik dr. Stanislav Pavlica, ki še vedno pridno dela v Trstu, in g. Avgust Pertot, nabrežinski rojak, ki živi v Ljubljani.

Po maturi je Besednjak nadaljeval študij na Dunaju, kjer se je vpisal na pravo. Za preživljanje si je pomagal s poučevanjem in tudi s težaškimi deli, redno pa je študiral in aktivno deloval v tedanjih akademskih društvih. Prav delovanje v teh društvih je za Besednjaka bilo odločilno za vse njegovo kasnejše življenje.

Sam je o tem takole napisal v Novem listu pred 26 leti: »Za časa gibanja za majsko deklaracijo je prišel na Dunaj Izidor Cankar, ki je bil tedaj glavni urednik dnevnika Slovencev v Ljubljani. Cankar se je udeležil sestanka akademskega društva Danica, kjer sem predaval o jugoslovanskem vprašanju. Ko smo se po sestanku akademiki zbrali s Cankarjem v neki kavarni, me je povabil, naj napišem nekaj za Slovenca«. (2) Besednjak se je najprej obotavljal, a je čez nekaj dni le poslal v Ljubljano svoj prvi prispevek, ki ga je Cankar objavil na uvodnem mestu, čeprav sestanek še zdaleč tega ni zaslužil. To je Cankar storil, pravi Besednjak, da bi mladega fanta opogumil in ga pridobil za časnikarstvo.

S tem se je dejansko določila Besednjaku življenjska pot. Leta 1920 je postal glavni urednik dnevnika Slovenec v Ljubljani, diplomiral in se vključil v takrat živahno politično in družbeno življenje. Istega leta

Iz naše preteklosti

K 70-letnici prevzvišenega g. dr. Frančiška Borgia Sedeja knezonadškofa goriškega.

Vladiki.

Danes stopijo odposlanca slovenskih krščanskih organizacij in ustanov v starodavni nadškofijski dvor, da ponesejo čestitke sedemdesetletnemu vladiki goriške nadškofije. Vsi katoličani naše dežele v duhu spremljajo to zastopstvo. In pred vladiko stoji danes vse naše ljudstvo in zre v obličje slavljenca in mu govori:

Vladika naš! V vedrih in temnih dneh ste stali sredi nas kot trden stolp v bežni poplavi valujočih dni. Iz Vašega srca sijajo nevidni žarki verske misli in ožarjajo življenje dežele. Veliki svečenik med nami: za vso tiho srečo, ki smo jo leto za letom stotisoči doživljali v božji Cerkvi — Vam pošiljamo danes zahvalo iz živih, gajenih src. In naša misel gre nazaj v ono grozno uro, ko so se rušili domovi nad nami in je strašna groza stisnila srce ljudstva in so vsi omagali. Takrat je naš Vladika edini razpel roke nad deželo in nam je pokazal svojo pravo podobo: trdni, zmagoviti križ.

Vojvoda vernih trum! V duši slovenskega ljudstva gori dragocena luč. To je luč vere, ki jo Vi čuvate. Vi ste nas naučili, da je katolicizem najboljša posest našega naroda, da je v katolicizmu vsa hrana njegovega duha, ves polet njegove duše, vsa tolažba njegovega srca. Vi ste branili svobodo vere, tega našega veličastnega bogastva. Tako se danes z zaupanjem obračamo h Cerkvi, ki je kot živo, zavetno drevo sre-

di pustinj, in hočemo z njo živeti, ker v njenem občestvu je življenje slovenskega ljudstva!

Knez našega rodu! Danes se dvigajo iz slovenskih src in domov molitve k Najvišjemu in iz slovenske ljudske duše se vije prošnja do Boga: Ohrani nam pravičnega Svečenika, razsvetli z veseljem večer njegovega življenja, čuvaj nam vodnika na težki poti, zakaj noč gre nad nas in kdo nam bo luč, če nam ga vzameš?

Ohrani, Gospod, našega vladiko!

Goriška straža, 9. oktobra 1924

—o—

Reagan - Gromiko

Medtem ko Američani z zmernim optimizmom komentirajo pogovor med predsednikom Reaganom in sovjetskim zunanjim ministrom Gromikom, je agencija Tass dokaj hladno ocenila srečanje v Beli hiši. Tass prinaša neposredne besede Andreja Gromika, ki sicer ne govori o obravnavanih argumentih, vendar poudarja, da je v pogovorih z Reaganom zasledil zelo malo znakov pozitivne spremembe stališč ameriške vlade. Na Reaganov predlog za periodične stike na najvišji ravni med Moskvo in Washingtonom je Gromiko dejal, da bi taka srečanja bila gotovo koristna, vendar pod pogojem, da bi jih spremljala formalna pogajanja o razorožitvi. V tem primeru pa bi Sovjetska zveza še naprej preučevala realne namene ameriške vlade iz konkretnih dejanj.

ga je v Ljubljani obiskal Virgil Šček, ki je čez nekaj mesecev postal skupno z Vilfanom, Lavrenčičem, Podgornikom in Hrvatom Štangerjem poslanec v rimskem parlamentu.

Šček je tudi Besednjaka kot vrsto drugih slovenskih primorskih izobražencev pregovoril, da se je vrnil na rodno Primorsko, kjer so se Slovenci bili znašli v povsem novih razmerah: postali so manjšina v morju italijanskega naroda in države.

Januarja leta 1921 je Besednjak prevzel glavno uredništvo dnevnika »Edinost« v Trstu, ki je bilo glasilo istoimenske politične organizacije primorskih Slovencev. Ti so namreč bili sklenili, da bodo spriču novih razmer politično enotno nastopali, kar je bilo pomembno tudi glede na to, da so bile za tisto leto predvidene državnozbornske volitve in da je bilo zlasti v Trstu in Istri že čutiti posledice italijanskega nacionalističnega nasilja. Ne smemo namreč pozabiti, da je leta 1920 že gorel Narodni dom v Trstu. Prav ta dogodek je bil odločilen oziroma pospešil sporazum o skupnem političnem nastopanju Slovencev na Primorskem.

Besednjak pa odslej ni le urejal Edinosti, temveč bil tudi imenovan v deželni odbor za Goriško. Sam je pripovedoval, kako je bilo delo v odboru zahtevno, glede na to, da je bil velik del Goriške ena sama ruševina in je bilo treba skrbeti za obnovo.

V Trstu je doživel več fašističnih napadov na tiskarno, tako tudi najhujši napad v

noči med 8. in 9. februarjem leta 1921. »V Avstriji je naš narod — je napisal Besednjak — marsikaj hudega doživel, tako očitnih nasilstev in nezakonitosti pa nikoli. Fašisti so v svojem glasilu slovensko ljudstvo označili za mrčes in v tej zvezi nersramno poudarili: Mi smo voljni prezreti, da živi ta mrčes v naši sredi, toda osnovni pogoj je, da tiho plesni v senci. Sicer bodo Slovenci imeli priliko grenko razmišljati o posledicah.« (3)

Besednjak je tedaj imel samo 27 let, a je takoj po zadnjem hudem napadu na tiskarno Edinosti napisal pogumen in politično tudi daljnoviden uvodnik. Takole je dejal: »Vi ste drzni in napadalni, vendar vedite, da ima naše ljudstvo več kremenca in ponosa v sebi od vas... Vi lahko delate, kar hočete, vi nam morete razbiti vse, kar imamo, vi lahko napadate in pretepate naše ljudi, toda povemo vam, da bo ves vaš uspeh — velika ničla. Zbijte si vendar enkrat iz glave, da nas boste z revolverji in z železnimi drogovi prepričali o pravičnosti in sijajnosti razmer. Kdor nas hoče sprijazniti z razmerami, nam mora nuditi, namesto železnih drogov, gospodarske, narodne in politične pravice, ki omogočajo ljudski napredek in splošno socialno svobodo.« (4)

Dr. Engelbert Besednjak se je kot časniki kot upravitelj ter politični delavec kmalu povsem vživel v razmere na Primorskem, tako da je brez težav zamenjal Virgila Ščeka, ki na volitvah leta 1924 ni več

ŠPORT

Amaterski nogomet

»ZARJA« IN »VESNA« ODIGRALI PRVO PRVENSTVENO TEKMO

Prejšnjo nedeljo se je začelo prvenstvo 2. amaterske lige. V tej ligi nastopata dve slovenski amaterski ekipi, bazoviška Zarja in kriška Vesna. Ekipi merita letos na visoko uvrstitev, še posebno Zarja, katero so letos ojačili prav dobri igralci. Da je ekipa res kakovostna in meri na visoko uvrstitev v prvenstvu, smo lahko opazili v predprvenstvenih tekmah in turnirjih. Udeležila se je namreč turnirja Zarka Raceta in Bruna Križmančiča in oba memoriala tudi osvojila.

Kriška Vesna nastopa v letošnjem prvenstvu s precej pomlajeno ekipo, cilj ekipe pa je, da bi si mladi igralci nabrali čim več izkušenj in prvenstvo končali na sredini lestvice.

Prvo kolo 2. amaterske lige je bilo za naši slovenski ekipi ugodno. Kriška Vesna je namreč na domačem terenu zmagala, bazoviška Zarja pa se je morala zadovoljiti z neodločenim izidom. Upamo, da se bodo nadaljnja kola tudi tako pozitivno odvijala in da bosta naši ekipi dosegli čim boljše rezultate in dobro uvrstitev na končni lestvici.

Martin Ušaj

ŠIRITE NOVI LIST!

Pakistanska vlada je protestirala proti afganistanskemu vodstvu zaradi novega bombnega napada na pakistansko mesto Tori Mangal. Ta je povzročil 32 smrtnih žrtev.

kandidiral za državnega poslanca. Tako so našega zastopnika začeli spoznavati tudi širši italijanski in mednarodni krogi, fašistična oblast, ki je bila tedaj že prevzela vodstvo v državi, pa je tudi kmalu spoznala, s kom ima opravka.

Osrednji državni arhiv v Rimu hrani karakteristiko, ki jo je sestavila fašistična tajna policija OVRA. Tam je napisano, da je Besednjak inteligenten, silno zvit mož ter glavni propagandist ter agitator slovenskega iredentizma in panslovenske ideje.« (5) V rimskem parlamentu je Besednjak odločno branil osnovne pravice slovenske in hrvaške manjšine v Italiji ter v enem izmed nastopov pred Mussolinijem poudaril, da »so Slovenci in Hrvati pripravljani pokoravati se zakonom in oblastem italijanske države, a da ne bodo nikdar klonili pred raznarodovanjem.« (6)

(Dalje)

1) Novi list, 3.1.1969

2) Novi list, 4.9.1958

3) Novi list 20.11.1958

4) Novi list, 20.11.1958

5) Osrednji državni arhiv, CPC (casellario polizia centrale), fasc. Besednjak Engelbert; glej tudi: Carlo Rinaldi, I deputati del Friuli - Venezia Giulia a Montecitorio dal 1919 alla Costituente - Volume I (A - GI.) Regione Autonoma Friuli - Venezia Giulia, Trst 1983 (str. 163 - 170)

6) Carlo Rinaldi: I deputati del Friuli - Venezia Giulia (str. 163-170)